7. De «păcatul» cunoașterii, Nae Ionescu s-a preocupat la cursurile sale de metafizică (v. capitolele despre «Căderea în Cosmos» din vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Metafizica lui Nae Ionescu*, Editura Star Tipp, 2000). Apariția în 1941-1944 a celor patru volume din opera filosofică a lui Nae Ionescu (două volume cuprinzînd originala sa gîndire asupra logicii și două viziunea sa metafizică), s-a datorat în principal filosofului Mircea Vulcănescu. Dar, ca în perioada cînd punea la cale - împreună cu Petru Comarnescu, Mircea Eliade, Paul Sterian, și alți prieteni comuni -, faimoasele simpozioane ale «Criterionului», el a lucrat în echipă (v. paginile despre editarea cursurilor lui Nae Ionescu din cartea lui Ștefan J. Fay, *Sokrateion*, Editura Humanitas, Buc., 1991 precum și cele scrise despre Asociația «Criterion» de Mircea Eliade în *Memorii.I*, Editura Humanitas, Bucucurești, 1991, p.251-256).

8. v. C-tin. Amăriuței, *Metafizica creației lumii*, în «Rev. Scriitorilor Români», 12/. 1973.

9. v. C-tin Amăriuței, *Metafizica «stării pe loc»*, în «Jurnalul literar», martie și aprilie 1999.

10. v. Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, 1943.

11. v. Nae Ionescu, *Tratat de metafizică. 1936-1937*, Ed. Roza vânturilor, 1999, p.161-166.

12. v. C-tin. Amăriuței, *Metafizica creației lumii*, în «Revista Scriitorilor Români», München.

**Textul de față are la bază un referat prezentat la Simpozionul Internațional de etnologie de la «Muzeul Maramureșului» din 26-27 dec. 1999.*

INCURSIUNI ÎN SPIRITUALITATEA ORTODOXĂ (Andrei Scrima)

"Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși. Dar cel ce va bea din apa pe care-i voi da-o eu, nu va mai înseta în veac. Căci apa pe care-i voi da-o eu se face în el izvor de apă izvorîtoare întru viață veșnică"

Ioan IV, 14

Rezumat: **Dl. Virgil Ierunca despre tânărul Andrei Scrima. Un titlu pretențios: «Timpul rugului aprins». Scrisoarea călugărului rus Ivan Kulîghin în două traduceri. «Paradoxia metafizică» din realitatea necreată a harului divin. Mărunt pretext pentru o mare hermeneutică. Izbânda exilului românesc visată de criticul literar Virgil Ierunca.**

Plecat cu o bursă în Franța, dl. Virgil Ierunca apucase să-și vadă tipărită revista internațională «Agora», scoasă împreună cu marele poet Ion Caraion. Până să părăsească

definitiv Regatul României, prezența articolelor sale în presa vremii îi dăduse impresia unei vieți culturale cu mult mai înfloritoare decît era ea în acel ceas agonic. Scăpat în 1947 de atmosfera de teroare politică instituită de ocupantul sovietic, dar poate și în virtutea obișnuinței radiofonice de a cerceta cultura românească de preferință prin binoclul politico-estetic, domnul Virgil Ierunca consemna în *Jurnalul* său *(1)* cît de mult este șocat de apolitismul din acel «estetism» susținut de părintele Andrei Scrima *(2)*, de părerile călugărului român despre Cultură, neapărat scrisă cu majusculă. În prefața primului volum în care s-a publicat o parte din manuscrisele rămase de la Andrei Scrima *(3)*, dl. Andrei Pleșu oferă mai multe amănunte asupra vieții acestui călugăr format în țară pe lângă arhimandritul Benedict Ghiuș, pentru ca pe la treizeci de ani să ajungă reprezentantul personal al Patriarhului Athenagoras al Constantinopolului la Vatican. Volumul, apărut în 1996 și reeditat în 2000, a fost intitulat - poate de doamnna Anca Manolescu, îngrijitoarea ediției, poate de dl Pleșu(4), sau poate chiar de autor -, *Timpul rugului aprins*. Pretențiosul titlu mai apare să desemneze global secțiunea memorialistică divizată de părintele Scrima în

următoarele părți: (a) *Inainte de...sau: Dificultatea de a începe*; (b) *Antimul*; (c) *Grupul*; (d) *Întîlnirea fondatoare*; (e) *Rugul aprins*. De fapt, cartea este alcătuită în principal din textul unor conferințe de la Colegiul Noua Europă (NEC) preluate după o înregistrare pe bandă de magnetofon, intitulate global *Întîlniri în jurul unui pelerin străin* (p. 19-108). Ele formează prima secțiune a volumului.

O a doua parte este constituită de paginile memorialistice despre "*Grupul de la Antim*"(p.111-180). Într-o a treia secțiune (p.181-207) este inclusă traducerea din franceză - făcută de d-na Anca Manolescu - a unui eseu de largă perspectivă ideatică publicat prima oară în 1967, republicat apoi în 1983, în volumul colectiv *Le Maître Spirituel selon les Traditions d'Occident et d'Orient* (Hermes 3, Paris, 1983, ed.II).

În ce privește textul transcris după conferințe el nu impresionează neplăcut prin "manevrele semiotice" ale lui André Scrima, și nici prin "decalcuri lingvistice riscante", cum se temea dl. Andrei Pleșu. Ci prin uriașa disproporție dintre cîteva rînduri ale unei scurte scrisori de călugăr (adresată în rusește celor care-i ascultaseră -prin mijlocirea unui interpret- spusele) și fabulosul arsenal interpretativ pus la bătaie de erudi-

tul conferențiar. Ne referim la scrisoarea lui Ivan, Părintele cel Străin, scrisă înainte de a fi arestat (în România) de sovietici și deportat în Siberia, unde a și murit. O traducere a aceleiași scrisori se află cuprinsă în volumul lui Alexandru Mironescu, *Calea inimii. Eseuri în duhul Rugului Aprins* (Editura Anastasia, București, 1998, p.3-5). La o atentă confruntare, cele două traduceri vădesc o semnificativă deosebire în partea finală a scrisorii lăsate de Ivan Kulîghin discipolilor săi de la Mînăstirea Antim, unde "rînduielile liturgice erau exemplar slujite de părintele Benedict Ghiuș" (apud. Virgil Cândea). În varianta de traducere cuprinsă în cartea lui Alexandru Mironescu (1903-1973), fostul duhovnic al Mitropolitului Rostovului ar fi notat în finalul scrisorii sale următoarele: "Setea Duhului este necovîrșită și prin nimic nu se poate umple, iar Darul Lui, cu cît se revarsă, cu atît mai mult crește și umple. Așa este! Fie mila lui Dumnezeu și harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi toți! Amin. "*(5)*.

Contrar Sfinților Părinți care socotesc Harul Dumnezeiesc ca o realitate necreată, catolicii - considerînd că rolul răscumpărător atribuit în răsărit întrupării Logosului ar fi o "vagă poezie" -, vorbesc de Har ca despre un "dar creat". La mijloc

ar fi "unul dintre inconvenientele cele mai grave ale teoriei apusene despre natura Harului Divin, pus, la întrupare în Hristos, ca într-o visterie plină, pentru fiecare din noi toți", observa arhimandritul Benedict Ghiuș în teza sa de doctorat *(6)*. S-ar putea spune că asemenea distribuției indivize a luminii, Harul care se împrăștie peste cei aleși nu se micșorează printr-o atare împrăștiere. Cu o expresie blagiană, aceasta ar fi «paradoxia metafizică» a Harului care cu cît se revarsă peste cei ce participă la bunătatea divină, cu atît mai mult sporește. Dar iată și traducerea pe care André Scrima o dă frazei dinspre sfîrșitul scrisorii călugărului Kulîghin: "setea Duhului este fără de sațiu și nimic nu o poate covîrși; iar cu cît harul lui se revarsă în ființă, cu atît mai mult aceasta crește și se împlinește."(p 24).

Folosind în continuare sugestiva terminologie a lui Blaga, filosof care a absolvit în 1918 Teologia, se poate remarca faptul că «paradoxia metafizică» - pe care Părintele cel Străin o atribuise, pe bună dreptate, doar Harului Dumnezeiesc - este asociată de Scrima și setei de Duh, care, spunea conferențiarul, nu este o "sete torturantă, precum setea trupească"(*Timpul rugului aprins*, 1996, p. 108). Deși juste în esența lor, interpretările călugărului André

Scrima (referitoare la "setea Duhului" resimțită de creatură) prezintă neajunsul de a dezechilibra finalul scrisorii. Făcînd comparația ce pune în evidență marea deosebire dintre setea trupească și setea de Duh, hermeneutul mută accentul de pe Creator și Darul Lui pe creatură și setea ei, de ca și cum fostul duhovnic al Mitropolitului Rostovului nu și-ar fi încheiat scrisoarea cu ultimele sale gînduri îndreptate către Creator, către Mila și Harul Lui. În privința amintitei disproporții dintre pretextul hermeneuticii și hermeneutica propriu-zisă, se pare că ea face cumva parte din stilul părintelui André Scrima. Căci o regăsim și într-un alt studiu de-al său, intitulat *Pustiul și Ființa (7)* în care de la o pagină a lui Heidegger hermeneutul român ajunge la 9 pagini de text și 5 pagini de note. Dar cîtă bogăție de idei, și cît de largă perspectiva ideatică desfășurată în fața cititorilor! "Călugărul Scrima face adîncite incursiuni în spiritualitatea ortodoxă -consemna dl.Virgil Ierunca. Încerc să nădăjduiesc acum că ar putea sosi vremea, prin el, al unui moment românesc de reviriment al ortodoxiei /.../. E un vechi vis al meu și izbîndirea lui ar însemna încă o șansă a exilului. Numai că părintele Scrima cade într-o modestie aproape vinovată. Că el e

călugăr, că nu-și poate părăsi chilia, că vocația teologică cere «voință de putere» incompatibilă cu trăirea în duh" *(8)*.

NOTE

1. v. Virgil Ierunca, *Jurnal,* în rev. «Ethos, nr. 1/ 1973, p. 170-172.

2. Andrei Scrima (fost student al filosofului, logicianului și profesorului universitar Anton Dumitriu), după ce și-a luat licența în filosofie, a urmat Teologia. Emigrat din 1956, cetățenia franceză i s-a acordat în 1960.Cu un an înainte de plecarea din țară, lui Andrei Scrima i s-a publicat articolul: *Spiritualitatea ortodoxă și situația teologiei catolice contemporane* (v. rev. "Ortodoxia", nr. 2, 1955).

Iată și cîteva titluri de eseuri publicate de părintele André Scrima în Franța: *Le Mythe et l'épiphanie de l'indicible* (în «Mythe et Foi», Aubier, Editions Montaigne, Paris, 1966, pp. 83-89); *Gedanken eines Ortodoxen zur Konstitution,* «Ecclesia», 1966, pp. 509-525); *Fărădesațiul limitelor* -sau *Clasicul în neliniște* (în rev. «Prodromos», Paris, nr. 7, iulie 1967, pp. 5-9); *Pustiul și ființa, după o rostire inedită a lui Martin Heidegger* (în «Prodromos», Paris, nr. 8-9, martie 1968, p. 3-7); *Antimémoires* -sau *La résurrection est-elle au bout du souvenir?* (în «Prodromos», Paris, nr. 8-9, martie 1968, p. 19-24); *L'Apophase*

et ses connotations selon la Tradition spirituelle de l'Orient chrétien, «Hermes», nr. 6, 1969, pp. 157-169) și *Le nom-lieu de Dieu*, în «Débats sur le langage théologique» (Aubier, Editions Montaignes, Paris, 1969, pp. 213-220).

3. După apariția primei cărți avându-l drept autor pe Andrei Scrima, o a doua carte i-a fost publicată la un interval de șapte ani. Pe data de 22 mai 2003 la Târgul internațional de carte din București a fost lansat volumul: Andrei Scrima, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, Editura Humanitas, Bucuresti, 2003.

4. v. Andrei Pleșu, *Prefață* la volumul îngrijit de Anca Manolescu: André Scrima, *Timpul rugului aprins. Maestru spiritual în tradiția răsăriteană.* Editura Humanitas, București, 1996, p.5-15 (ediția II-a, 2000).

5. v. Alexandru Mironescu: *Calea inimii. Eseuri în duhul Rugului Aprins.* Cu un cuvînt înainte de Virgil Cândea, Ed. Anastasia, 1998, p. 5.

6. v. Benedict Ghiuș, *Taina răscumpărării în imnografia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998, p. 76 - 77.

7. v. Andrei Scrima, *Pustiul și Ființa*, în rev. «Jurnalul literar», nr. 13-20/ 2002, p. 20-21.

8. v. Virgil Ierunca, *Jurnal*, 1960.

ISTORIE TRUCATĂ ÎN LOC DE FILOSOFIE
sau
Prejudecăți în lipsă de judecăți

"Mi se pare deosebit de încurajatoare nevoia asta de a-ți compune la bătrînețe o imagine morală (1) a propriei vieți. De altfel acest lucru nu mă miră: cu timpul «lunga durată» dizolvă diferențele dintre lichele și cinstiți, proști și deștepți, călăi și victime".

I.D.Sîrbu, Jurnal..., 1991

Rezumat: **Sumară cartografiere a trucajelor istorice. Așa-zisa filosofie a unui fost nomenclaturist din profitocrația comunistă. Blajina "ahoretie" a lui Constantin Noica și a poporului român. Posibilul mai presus de real în filosofia religioasă a lui Mircea Vulcănescu. Intuiția unui eseist (Dan Botta) pasionat de Platon. Nesemnificative povești istorice pentru un tânăr stalinist ajuns la vârsta senectuții. Cutremurătoarea lor semnificație pentru unul dintre Brătieni.**